

AKADEMICKA MOBILNOŚĆ STUDENTÓW POPRZEZ CZYNNIKI SPOŁECZNO-KULTUROWE

Streszczenie. Szkolnictwo wyższe obejmuje proces i wyniki interakcji jednostki z całości wpływów społecznych. Dziś integralną częścią procesu edukacyjnego jest interakcja szkolnictwa wyższego w Ukrainie ze szkolnictwem uropejskim. To są staże, studia za granicą. Kiedy uczniowie mogą dostać się do innego kraju, obcego środowiska społeczno-kulturowego, w krótkim okresie musi pokonać wiele trudności, takich jak bariery i niewystarczających umiejętności językowych, brak wiedzy o tradycjach i zwyczajach ludzi, nieznanostwo praw i obowiązków, postępowania i Europejskie systemy edukacji. Dlatego ważne czynniki społeczne, które wpływają na rozwój ucznia, jego potencjalne i realne możliwości uwzględnienia mobilności akademickiej, która jest częścią integracji europejskiej Ukrainy.

Słowa kluczowe: mobilność akademicka, nauczanie studentów, czynniki społeczno-kulturowe. studia za granicą.

V. Tryndiuk
wykładowca Łutckiego
Uniwersytetu
Technicznego
(m. Łuck, Ukraina)

ACADEMIC MOBILITY OF STUDENTS IS THROUGH A PRISM SOCIAL AND CULTURAL FACTORS

Abstract. Higher education embraces a process and results of cooperation of individual with the aggregate of social influences. For today inalienable part of educational process is cooperating of higher educational establishments with European: as, for example, internship, studies abroad. When students get in other country, stranger соціокультурне environment, then for short space must overcome the enormous amount of difficulties, such as a linguistic barrier and insufficient knowledge of language, lack of information with traditions and habits of other people, ignorance of rights and duties, conduct, and also system of European education. Therefore to the important social factors which influence on development of student, him potential and real possibilities, academic mobility which is the constituent of European integrations of Ukraine belongs.

Keywords: academic mobility, studies of students, social and cultural factors, studies abroad.

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ

Анотація. Вища освіта охоплює процес і результати взаємодії індивіда із сукупністю соціальних впливів. На сьогодні невід'ємною частиною освітнього процесу є взаємодія вищих навчальних закладів із європейськими: як, наприклад, стажування, навчання за кордоном. Коли студенти потрапляють в іншу країну, чуже соціокультурне середовище, то за короткий термін повинні подолати безліч труднощів, таких як мовний бар'єр та недостатні знання мови, необізнаність із традиціями та звичками іншого народу, незнання прав та обов'язків, поведінки, а також системи Європейської освіти. Тому до важливих соціальних факторів, які впливають на розвиток студентства, його потенційних і реальних можливостей, відноситься академічна мобільність, яка є складовою євроінтеграції України.

Ключові слова: академічна мобільність, навчання студентів, соціокультурні фактори, навчання за кордоном.

Основним фактором розвитку академічної мобільності студентів на сьогодні є підтримка різноманітними програмами (ERASMUS, COMMETT, LINGUA, TEMPUS). TEMPUS-TACIS, «Erasmus Mundus», фонду Конрада Аденауера, програм DAAD, IREX, UGRAD та Програму стипендій імені Фулбрайта. Науковці розділять їх на науково-орієнтовані програми та програми, орієнтовані на досвід. Це зумовлено тим, що одні студенти в більшій мірі зорієнтовані на отримання певного наукового досвіду, що допоможе їм в кар'єрі, тому обирають науково-орієнтовані програми. Інші, обирають програми, в яких реалізуються не тільки вдосконалення та розвиток навичок спеціальності, але у рівній мірі набуваються навички інтеграції в культурний простір іншої країни. Паралельно з фаховими знаннями, студент ставить для себе як умову володіння мовою та налагодження порозуміння з місцевою спільнотою. І це напрацювання крос-культурної комунікативної компетентності є не просто вивчення мови в аудиторії, а шліфування мови та комунікативних навичок як засобу живої комунікації в просторі культури даної країни. Серед української студентської молоді превалює вибір саме програм, орієнтованих на досвід, коли науковий обмін більшістю студентів сприймається не стільки як суто науковий, а швидше в контексті отримання досвіду міжнародного спілкування [12, с. 14-15].

Щорічно на наукові конференції, семінари, стажування, навчання по різних програмах виїжджають мільйони людей. Мобільність збагачує національні культури і збільшує освітній і професійний досвід її учасників; є істотним чинником системних змін через безпосереднє поширення досвіду; підвищує якість підготовки фахівців; піднімає рейтинг університетів в цілому. Підтвердженням визнання зростаючої важливості цього чинника стало прийняття в 2001 році Європарламентом і Радою рекомендацій по підсиленню мобільності всіх людей, які мають відношення до освіти і підвищення кваліфікації [2, с. 4].

Згідно Проекту Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [17, с. 14] розробляється Національна система професійних кваліфікацій, яка в основному відповідає європейській. Тому запозичення та використання досвіду для вдосконалення системи вищої освіти України шляхом розвитку академічної мобільності є необхідністю. Разом з тим, як указано у Проекті, необхідно розробити та забезпечити реалізацію заходів щодо залучення іноземних студентів для навчання в Україні, передбачивши збільшення кількості навчальних програм для них у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти [17, с. 15].

У 2011 році, вперше за часи незалежності України, на навчання та стажування у провідних вищих навчальних закладах з держбюджету виділено 44,1 млн. грн. У 2011/2012 навчальному році були направлені на навчання в провідні вищі навчальні заклади Західної Європи 300 осіб. Саме таку кількість на сьогодні дозволяють навчати за кордоном фінансові можливості держави. Таким чином, по своїй суті академічна мобільність – це обмін досвідом між учасниками названого процесу, що беззаперечно є величезним плюсом для всіх її учасників. Разом з тим, академічна мобільність студентів в Україні знаходиться на етапі становлення. В процесі дослідження виникає багато проблемних моментів названого процесу з якими стикаються студенти: проблеми соціокультурної адаптації; недостатні знання іноземної мови студентами неможливих вищих навчальних закладів; «витік потенціалу»; криза потенційної еліти України; невідповідність навчальних робочих програм України із країнами-учасниками Болонського процесу.

Академічна мобільність студентів – один із найважливіших елементів імплементації Болонського процесу, важливий засіб підвищення якості вищої освіти, засіб формування єдиного європейського освітнього та наукового простору. Забезпечення мобільності передбачає використання процедур взаємного визнання періодів навчання та навчальних дисциплін, результатів оцінювання навчальних результатів, індивідуалізацію освітніх

траєкторій, створення пристойних організаційних умов для навчання студента поза університетом, в якому він навчається.

О. Дядченко, досліджуючи проблему формування академічної мобільності майбутніх учителів іноземної мови, зробила висновок, що академічна мобільність студентів забезпечується можливостями: вибору спеціальності (спеціалізації) в межах одного напрямку підготовки фахівців; індивідуального формування програм підготовки шляхом вибору навчальних дисциплін, які відносяться до дисциплін вільного вибору студента; переходу до програм як вищих, так і нижчих ступенів; переривати та поновлювати навчання за будь-якою освітньо-професійною програмою, крім випадків, передбачених нормативними актами МОН; одночасного паралельного навчання за різними програмами (ОПП) [8].

Існує безліч дефініцій даного поняття. Воно розглядається як: а) важлива складова процесу інтеграції вищих навчальних закладів у міжнародний освітній простір; б) період навчання студента в країні, громадянином якої він не є [4]; в) важлива якісна особливість європейського простору, що передбачає обмін людьми між вищими навчальними закладами та між державами [згуровський]. Ми, підтримуємо думку Л. Сокурянської, яка визначає академічну мобільність студентів як «вид соціального переміщення агента, яке не супроводжується зміною його соціального статусу, здійснюється з ціллю продовження освіти як усередині своєї країни, міста, вищого навчального закладу, так і за кордоном» [19, с. 284].

Нормативні документи до числа студентів, які беруть участь в академічній мобільності відносять не всіх студентів, які їдуть за кордон, а лише тих, які їдуть в іншу країну на навчання з метою наукових досліджень. Для визначення мобільних студентів багато міжнародних організацій (ОЕСД, UNESCO, Eurostat) у процесі складання статистичних баз даних, окрім національності, використовують такі показники, як: постійне місце проживання: мобільними вважаються ті, які не є постійними жителями країни навчання; попередня освіта: до мобільних відносяться ті, які отримали попередню кваліфікацію в іншій країні; громадянство: якщо студенти не є громадянами тієї країни, в якій здійснюється навчання. Українські науковці розглядають поняття «мобільний студент» виходячи з того, що виїзд в іншу країну на стажування, волонтерську роботу сприяє досягненню цілей, які зголошуються у Болонській декларації та, відповідно, можуть включатись у розділ міжнародна академічна мобільність.

Традиційно мобільних студентів поділяють на три групи: *організована* - студенти відправляються в «організований тур», а не здійснюють індивідуальний туризм; *спонсорова* на - студенти отримують грант чи стипендію, яка покриває всі розтрата або їх частину; *тимчасова* - студенти виїжджають на визначений період в іншу освітню установу, після чого повертаються у рідний навчальний заклад [3, с. 6]. На думку О. Міклухи, студентська мобільність передбачає: навчання, стажування, проходження практики, участь у наукових конференціях, участь в олімпіадах, конкурсах з основних дисциплін в інших вищих навчальних закладах. Дослідниця пропонує виділити наступні ознаки: «за вибором», «за часом», «за територіальною ознакою» [13].

Академічна мобільність студентів може здійснюватися за такими схемами. Мобільність всередині країни; мобільність за кордоном; мобільність у вищому навчальному закладі. *За вибором*: вимушена, добровільна. *За територіальною ознакою*: середині країни, за кордоном, всередині вищого навчального закладу. *За часом*: повна, часткова. Мобільність студентів може бути вимушена (при переїзді на проживання в інше місто, конфліктні ситуації у вищому навчальному закладі, для зменшення оплати) і добровільна (при виборі іншого вищого навчального закладу, форми навчання, спеціальності). За часом здійснення мобільність студентів може бути повною, якщо студент обирає інший вищий навчальний заклад на весь період навчання до отримання диплому. Якщо мобільність забезпечує вибір

студентом іншого вищого навчального закладу на період стажування, практики, гранту – вона класифікується як часткова.

С. Вербицька виділяє ознаку класифікації мобільності «за способом організації»: організована (здійснюється в рамках економічного, політичного або міжуніверситетського академічного партнерства) та індивідуальна (з власної ініціативи студента). Відповідно до мети виділено горизонтальну мобільність (навчання в іншому ВНЗ з метою отримання певного академічного або наукового ступеня) і вертикальну (з метою отримання наступного академічного чи наукового ступеня) [5].

На думку О. Міклухи, академічна мобільність за своєю суттю є вертикальною. Горизонтальна академічна мобільність може бути визначена як мобільність всередині вищого навчального закладу. Що стосується організованої чи індивідуальної мобільності, то які б організаційні заходи не проводились, без власної ініціативи студента мобільності не буде, тому розділяти організовану та індивідуальну мобільність можна, якщо мається на увазі використання студентом можливостей наданих вищим навчальним закладом, в якому він навчається (що значно полегшує мобільність і сприяє конкурентності вищого навчального закладу), або ж студент особисто знаходить відповідну програму іншого навчального закладу [13].

Метою розвитку мобільності студентів є покращення якості програм та рівня досліджень, посилення академічної та культурної інтернаціоналізації європейської вищої освіти, сприяння особистісному розвитку та працевлаштуванню. Завдання студентської мобільності: заохочення міжнародної мобільності і обміну студентами, розвиваючи стратегії нейтралізації негативного впливу відтоку «мізків»; забезпечення портативності студентських грантів та позик мобільності; розроблення сучасних механізмів урахування потреб ринку праці з метою сприяння належному працевлаштуванню випускників; посилення соціального виміру і зняття перешкод для мобільності; застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у викладанні, навчанні та науці зі створенням єдиного європейського простору щодо доступу до науково-технічної літератури та результатів наукових досліджень.

Не всі країни в однаковій мірі беруть участь в академічній мобільності. У науковій літературі виділені країни-реципієнти, які приймають більшість мобільних студентів з усього світу, та країни-донори, які відправляють студентів на навчання, стажування тощо в інші країни. До країн-донорів, у першу чергу, відноситься Китай. Студенти-китайці навчаються практично в усьому світі, їх кількість досягає одного мільйона людей, але, що є важливим, вони служать інтересам Китаю. За ними ідуть студенти Південної Кореї, Індії, з більшості арабських та африканських країн. Росія займає серед країн-реципієнтів тільки десяте місце. Україна взагалі не входить до загальноновизнаних країн-реципієнтів. Довготривала політична та економічна нестабільність, яка роками панує в Україні, низький рівень життя не можуть приваблювати студентів з інших країн, у першу чергу, з Європи, США, Канади, Японії.

На сьогодні науковці активно впроваджують основні вимоги до здійснення названого процесу. Так, кожен має можливість доступу до інформації про академічну мобільність в Україні. У 2011 році було ухвалено постанову про створення національного інформаційного центру академічної мобільності, яке покладенне на державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр» (<http://euroosvita.net/index.php/?category=17&id=1754>), що належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України. В Україні були прикладені певні зусилля для активізації як внутрішньої, так і зовнішньої академічної мобільності студентів (уведена кредитно-модульна система організації навчального процесу, Додаток до диплома європейського зразка, у деякій мірі збільшена автономія університетів щодо написання навчальних програм, продекларовано право студента формувати власну індивідуальну навчальну траєкторію шляхом вибору елективних дисциплін).

Отже, академічна мобільність: виконує навчальну, виховну, наукову, культурну, методичну діяльність; забезпечує умови для оволодіння системою знань про людину, природу і суспільство; формує соціально зрілу, творчу особистість; виховує морально, психічно і фізично; формує громадянську позицію, патріотизм, власну гідність, готовність до трудової діяльності, відповідальність за свою долю; забезпечує високі етичні норми, атмосферу доброзичливості і взаємоповаги у стосунках між працівниками, викладачами та студентами; забезпечує набуття студентами знань у певній галузі, готує їх до професійної діяльності; надає можливість проведення наукових досліджень або творчої, мистецької діяльності як основи підготовки майбутніх фахівців та науково-технічного і культурного розвитку держави; готує молодь до самостійної наукової, викладацької або мистецької діяльності.

Розглядаючи студентську молодь у процесі академічної мобільності, слід зазначити, що вагому роль відіграють адаптаційні процеси соціалізації студентів. Вони є чи не найголовнішими в дослідженнях впливу академічної мобільності на соціалізацію. Розробка проблеми адаптаційних процесів у соціалізації особистості у вищій школі знаходиться в центрі уваги таких учених: М. Левченко, Т. Різник (дослідження адаптації у процесі навчання), В. Лісовський, Л. Грановська (дослідження студентства, як особливої вікової категорії), Г. Сельє (дослідження адаптаційних синдромів), Л. Кузнецова, Н. Осіпова (дослідження поняття «соціалізація»), В. Павловський, В. Богданова (дослідження механізмів розвитку особистості як результату процесу соціалізації), Л. Гурч, Н. Гуляєва (дослідження мобільності студентів як чиннику конкурентоспроможності вищої освіти України).

Слово адаптація (від латинського *adaptaio*) – означає «регулювання», «приведення до порядку». Цей термін вживається в двох модифікаціях: «адаптація» (*adaptatio*) і «приспосовування» (*adjustment*). Перше поняття має більш широкий характер на відміну від другого, що означає пасивне сприймання особистістю навколишнього середовища або пристосування до даної конкретної ситуації.

Актуальність досліджень щодо вивчення процесів адаптації підкреслюється, практично всіма провідними фахівцями, які працюють у цій галузі, незалежно від наукового напрямку. Так, С. Громбах зауважує, що адаптація людини – одна з найбільш актуальних проблем сьогодення. Так у зростаючого організму подібні процеси проходять частіше, оскільки протягом росту та розвитку людині припадає пройти ряд етапів соціального існування, кожен із яких заключає у собі багато чинників, що представляють нові та не малі вимоги до людини. Зростаючому організму доводиться в процесі індивідуального розвитку адаптуватися до існування в цих нових умовах середовища [7].

Слід зазначити, що серед усієї багатоманітності адаптивних реакцій виділяють специфічні і неспецифічні. Найбільш загальну реакцію організму відображають неспецифічні реакції, які частіше всього виражаються в розвитку загального адаптивного синдрому. Специфічні адаптивні реакції виробляються набагато повільніше, їх характерна особливість – взаємодія і кооперація тих елементів функціональних систем, які забезпечують формування кінцевого корисного ефекту.

На сьогодні загальноприйнята також актуальність і важливість вивчення адаптації організму до звичайних не екстремальних умов зовнішнього середовища. Науковці вказують, що особливо важливо вивчати адаптивні перебудови в процесі вивчення у вищій школі. Стійкість людини як виду до будь-яких умов існування визначається не тільки біологічними але й соціальними механізмами. В першу чергу, це наступність поколінь - так звана соціальна спадщина: наявність у людського суспільства способів та коштів накопичення досвіду попередніх об'єктів та доступного для засвоєння нащадками того, що накопичується в процесі суспільно-трудова діяльності. Сутність адаптації розкривається у ряді допоміжних термінів. Процес адаптації є адаптування. Стан організму в результаті успішного здійснення цього процесу(процесів) – адаптованість. Сукупність процесів від

початкового стану організму до завершального – адаптивний цикл. Відмінність у стані організму від початку і після закінчення процесу (процесів) адаптації є адаптивний ефект. Під адаптивною ситуацією слід розуміти конкретний момент взаємодії організму та середовища, що відображає необхідність адаптивних перебудов [1].

Так, у студентів в умовах перевантаження заняттями можуть знизитись показники продуктивності навчальної праці (відмова від специфічної діяльності) чи при наявності високої налаштованості на навчання, погіршується стан здоров'я при збереженні протягом деякого часу високих показників у навчанні. Також варто зауважити, що важливим аспектом адаптації є прийняття людиною соціальної ролі. Ефективність адаптації студентів значною мірою залежить від того, наскільки адекватно вони сприймають себе і свої соціальні зв'язки.

Оскільки до завдань вузівських викладачів та кураторів курсів не входить формування способів пізнавальної діяльності студентів, ситуація розвивається стихійно і може мати кілька наслідків. Серед них науковці [11] виділяють наступні: по-перше, повна адаптованість організму до будь-яких чинників може так і не сформуватися у студента і такий студент у більшості випадків буде неуспішним, а якщо продовжить вузівське навчання не в спроможності буде до навчання в іншому навчальному закладі, особливо закордоном. Розвиток унікальної мотивації, що є обов'язковим у цьому випадку, призведе до появи дуже малоефективного фахівця; по-друге, може з'явитися часткова адаптованість, наприклад як випадкове відкриття, або в процесі наслідування. У цілому цей шлях є позитивним, адже успішність навчання зростатиме і дезадаптаційні переживання пом'якшуватимуться, але хочеться звернути увагу на те, що вони виникають без усвідомлення і поза активним саморозвитком індивіда. У цьому випадку студент обов'язково зустрінеться з подібними проблемами в майбутньому. Отже, даний шлях лише тимчасово допомагає розв'язанню проблеми. Саме тому доцільним буде надання кваліфікованої корекційної допомоги студентам. Така допомога має стати головною метою діяльності соціальної служби у вищих навчальних закладах та бути скерована не тільки на першокурсників, а також і на випускників вищих закладів освіти.

На сьогодні більшість студентів планують навчання закордоном, що само собою пов'язано з рівнем академічної мобільності студентів. Процес адаптації студентів до проживання та навчання за кордоном великою часткою залежить від соціокультурних особливостей. Період навчання у вищому навчальному закладі є для студента значним життєвим етапом, коли відкриваються широкі можливості для розкриття, самовдосконалення здібностей, розкриття індивідуальності, розширення досвіду різноманітної діяльності, професійного і особистісного становлення. Із введенням нових освітніх стандартів, вищий навчальний заклад повинен сприяти становленню студента не лише як професіонала, але й як особистості загальнокультурної.

Аналіз досліджень Б. Ананьєва, Д. Бромлей, А. Бодалева, Ш. Бюлера, А. Іванова, И. Кона, А. Мілтса, М. Ремшмідта, Г. Томэ, Э. Еріксона та ін. дозволяє виділити наступні особливості особистісного становлення студента: сенситивність віку для найбільш повного та безперервного ціннісно-орієнтованого саморозвитку; специфічність стилю життя та системи цінностей; пошук свого місця в житті та визначення життєвої стратегії; перехідний, кризовий вік, протиріччя у побуті; потреба у самоствердженні; активність життєвих позицій ат актуалізація ціле направленою самовизначення в особистісно-соціальних ролях на фоні професійного вибору. Однак особливості особистісного становлення студентів впливають не тільки з вікової специфіки студентства, а й із соціокультурних особливостей, які обумовлені соціальним статусом, що був обраний життєвим напрямом професійної та особистісної самоосвіти і пов'язаний з визначеним рівнем інтелектуального та культурного розвитку навколишнього світу.

Становлення особистості студента в соціально позитивному напрямі є безперервним процесом якісної самозміни, в рамках якої під дією зовнішніх та внутрішніх факторів формується позиція студента в діяльності та спілкуванні, потреба в саморозвитку,

самовдосконаленні з урахуванням реалізації життєвих орієнтирів як пошуку свого місця в житті, гармонізації стилю життя. Розкриваючи соціокультурні фактори середовища вищого навчального закладу, які впливають на становлення студента, будемо мати на увазі, що фактор – це «рушійна сила будь-якого явища чи процесу, яка визначає його сутність, головний напрям» [18, с. 321].

Ми вважаємо, що в освітньому процесі дуже важливими є соціокультурні особливості становлення студентів в умовах вищого навчального закладу. Освітній процес – частина соціокультурного простору, «зона взаємодії освітніх систем, їхніх елементів, освітніх матеріалів і суб'єктів освітніх процесів» [14, с. 91]. У свою чергу, на освітнє середовище впливає взаємодія інноваційних і традиційних моделей, систем стандартів освіти, зміст навчальних програм і планів, якість взаємовідносин між суб'єктами освіти.

На сьогодні існує тенденція, що суб'єкти освітніх систем (студенти, викладачі, батьки студентів, працівники вищого навчального закладу) розуміють необхідність більш активного насичення освітнього процесу культурними компонентами. Культура створює підґрунтя для розвитку і вкорінення різноманіття, варіативності та якісної своєрідності всіх своїх елементів, а освіта дає студентам розуміння цих процесів. Тому освіту можна розглядати як засіб становлення особистості. Освітнє середовище вищого навчального закладу відповідає за становлення таких якостей особистості студента, як інтелектуальна мобільність, готовність засвоювати нову інформацію, навчатися та перевчатися, а також за ступінь освіченості, за розвиток раціональної сфери пізнання та емоційного сприйняття світу, рівень культури та почуттів. В особистості, яка володіє названими якостями, як правило, освітня діяльність більш активно взаємодіє з усіма іншими видами діяльності, ніби «накладається» на них.

Важливим фактором особистого становлення у вищому навчальному закладі є наука. Вищі навчальні заклади – це не лише елемент системи освіти, але й центри наукової діяльності, які мають не лише навчати, але й розвивати наукові школи, розробляти актуальні наукові проблеми. Тому залучення студентів до активної наукової роботи у науково-дослідних лабораторіях, до участі у конференціях та проектах є також вагомими у цьому процесі.

У постіндустріальному суспільстві інформаційне оточення людини виступає важливим фактором його особистого становлення. Інформація – одна з основних цінностей сучасного світу. Особливість сучасного середовища як фактору виховання – це структура «нової реальності», яка складається із техносфери та інформаційного середовища [21, с. 54]. Вона пов'язана із взаємообумовленими явищами інформатизації та глобалізації сучасного світу. Сучасна людина повинна вміти орієнтуватися у великому потоці інформації. У формуванні інформаційної культури студента, яка, в свою чергу, є важливою внутрішньою умовою його особистого становлення, визначеними можливостями володіє інформаційне середовище вищого навчального закладу.

На особистісне становлення студента, його інформаційну культуру суттєво впливає використання інтернет-технологій, забезпечення вільного доступу студентів до всіх інформаційних та освітніх ресурсів. Під посередництвом сучасних інтерактивних інтернет-технологій існує можливість здійснювати спілкування та обмін інформацією на особисті та професійні теми зі спеціалістами, студентами, майбутніми колегами з усього світу. Таким чином, він може бути суб'єктом одночасно локальних, регіональних та глобальних (загальнолюдських) соціокультурних інформаційних середовищ, які утворюють простір професійного та особистого значного розвитку студента.

Таким чином, інформаційне насичення середовища вишу здійснює величезний вплив на особистісне становлення студентів. Так, Г. Онкович не вважає, що інформаційні технології - це щось приналежне тільки світові техніки. Вони настільки глибоко просякли в життя людей, що вичленувати їх із загального світоглядного й культурологічного контексту вже не можливо. Їхній вплив на особистість - чи не головна визначальна риса

інформаційного суспільства, в якому інформація й знання - основний продукт виробництва [15-16].

Особливо вагомим фактором, який впливає на особистісне становлення є особистісне спілкування, яке виступає в якості засобу формування у людини відношення не лише до інших людей, а й до себе самого. Під посередництвом такого спілкування людина буде відносини з оточуючими його людьми, через пізнання іншого пізнає самого себе, формує власне «Я».

Спілкування в плані особистісного становлення студента може породжувати взаємодію різного характеру: погодження чи протиріччя, співчуття чи байдужість одного суб'єкта по відношенню до іншого. Взаємовідносини в студентському середовищі, стиль спілкування і взаємодії в навчанні, в спільній науково-дослідницькій діяльності, спілкування викладачів із студентами – все це створює особливу атмосферу у вищому навчальному закладі. Якість спілкування у вищому навчальному закладі, на наш погляд, багато в чому визначається тим, як викладачі спілкуються зі студентами. Важливо, щоб спілкування проходило не як звичайний обмін інформацією, а приводило до «духовної емоційної взаємодії, яка сприяє формуванню самосвідомості, гармонії відносин з самим собою, з оточуючими людьми, із соціумом, що сприяє успішній соціалізації особистості» [20, с. 112] і позитивному особистісному становленню. Це, в свою чергу, пов'язано з організацією педагогічного спілкування, тобто як викладачі вищого навчального закладу володіють педагогічною культурою, гуманними технологіями і технікою спілкування.

Як показує практика вищої школи, особистість студента формується і в такій вагомій сфері, як дозвілля. В аспекті особистісного становлення питання культурного відпочинку набирають вадливого значення. З одного боку, правильна організація вільного часу студента має значимість для всестороннього розвитку його особистості. «Дозвілля – це специфічний фактор самовираження, який забезпечує перетворення вільного часу в засіб активного відпочинку і розвитку Людини. Дозвілля – обізнана та ціле направлена активність людини, яка дозволяє їй задовольняти особисті потреби, інтереси, здійснювати вільний вибір заняття, в яких можна самоствердитись, самореалізуватись, самовдосконалитись Воно надає людині можливість в повному обсязі випробувати себе в різних видах соціокультурної творчості» [6, с. 6]. З іншого боку, чітка система організації дозвілля і культурного відпочинку відіграє важливу роль у підтримці стійкого клімату в колективі, підтримки здоров'я, подоланні втоми, підвищенні продуктивності і суспільної активності молоді.

У вільний час студенти мають можливість займатися непрофесійною творчістю, мистецтвом, різноманітними хобі. Творче дозвілля піднімає особистість на нову сходинку – від споживача духовних цінностей до їх творця, створює умови для самовираження, саморозвитку та самореалізації особистості. Побут студентів значно впливає на процес особистого становлення студента. Ця сфера різноманітна і складна, вона включає значні потенційні можливості. В дослідженнях не висвітлено вплив побуту на становлення особистості студента, хоча Н. Йорданський зазначав, що «зовнішнє облаштування життя, буденне та святкове, багате дрібницями, висуває це буденне середовище як постійний життєвий фактор виховання...» [9, с. 56].

Ті чи інші форми студентського побуту складаються зі сплетіння явищ усього соціального та матеріального середовища. Для сучасної науки безперечним є той факт, що речове оточення людини – важливий фактор її розвитку. Можливо цей фактор не є вирішальним, однак його не можна ігнорувати. Хоча б у силу того, що студентське життя ускладнюється труднощами, які виникають у зв'язку із неможливістю забезпечити свій побут на стипендію.

Предметно-просторове оточення студента у вищому навчальному закладі оцінюється з позиції естетичного середовища, архітектурних особливостей споруд, обладнання, особливої атрибутики навчального облаштування (приміщень, аудиторій, зони відпочинку

тощо). Сюди ж можна віднести зовнішній вигляд викладачів, керівників освітнього закладу, технічних працівників та самих студентів. Просторово-семантичний компонент включає в себе також символічний простір освітнього закладу, який відображається в різноманітних символах – гербі, гімні, традиціях тощо. Предметно-просторове оточення створює психологічний фон, в якому розкриваються взаємовідносини всіх, хто знаходиться в приміщенні та на території навчального закладу. Достойна архітектура, гарно оформлені аудиторії, облагороджений інтер'єр – все це створює почуття комфорту і гармонії, дозволяє студентам відчути і зрозуміти позитивне значення зовнішнього середовища.

Виділення вагомих для особистісного становлення студента сфер дозволяє зробити висновок, що основними соціокультурними факторами становлення студента є освітня, наукова, інформаційна, комунікативна, дозвіллева, предметно-просторова, побутова сфери. Поділ на сфери є досить умовним, оскільки в реальності вони не можуть розглядатися окремо одна від одної, а в контексті соціокультурного середовища вузу ці сфери середовища отримують новий зміст. Механізми впливу соціокультурних факторів на процес особистісного становлення студента є поєднанням внутрішніх процесів розвитку особистості і зовнішніх умов, які є типічними для кожного вікового етапу, що є специфічним для особливої соціальної групи та обумовлює динаміку особистого становлення.

Соціокультурне середовище – це системне явище, яке зникає з поля зору, якщо зосередити увагу на одній із його сфер. Крім того, слід зазначити, що вплив виділених сфер буде досить вагомим тільки в тому випадку, якщо студент буде повністю включений в кожен з них, а це відбувається в ході його діяльності та відносинах. Таким чином, соціокультурне середовище є інтегративним фактором, який впливає на особистісне становлення студента у вищому навчальному закладі, а діяльність і відносини виступають системотворчим фактором (табл. 1).

Таблиця 1

Сфери соціокультурного середовища вищого навчального закладу

Соціокультурне середовище вищого навчального закладу							
Освітня сфера	Наукова сфера	Інформаційна сфера	Комунікативна сфера	Сфера дозвілля	Предметно-просторова сфера	Побутова сфера	Управлінсько-координаційна сфера

Протягом усього терміну перебування молодих людей у вищому навчальному закладі вплив соціокультурних факторів виявляється в наступних аспектах: культурологічному (як формування «людини культури»), ціннісному (як формування системи цінностей і життєвих орієнтацій), соціалізуючому (як засвоєння соціально значимої інформації та формування досвіду діяльності та спілкування в різних сферах соціокультурного побуту, засвоєння соціальних ролей), мотиваційному (як створення позитивної установки на досягнення особистих та професійних планів, стимулювання особистого саморозвитку, самовдосконалення в загальнокультурній соціалізації). Іноді цей вплив є стихійним, розрізнений та протирічний. Саме тому постають питання про більш системний,

інтегрований підхід до вивчення факторів, які впливають на особистісне становлення студентів у вищому навчальному закладі, а також перетворення таких факторів у педагогічні, які здійснюють скоординовано позитивний вплив на становлення особистості студента як суб'єкта діяльності та спілкування, життя в цілому.

Література:

1. Адаптация организма подростков к учебной нагрузке / Под ред. Д.В. Колесова. – М.: Педагогика, 1987. – 150 с.
2. Астахова В. Академическая мобильность преподавателей и студентов: состояние и перспективы развития / В.Астахова Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: [редкол.: В. И. Астахова и др.] – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 364 с.
3. Астахова Е. Доклады и сообщения академическая мобильность в украинском контексте: риски адаптации / Е. Астахова. Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Харьков, 16–19 нояб. 2010 г. / М-во образования и науки Украины, Харьк. облгосадминистрация, Совет ректоров вузов Харьк. региона, Нар. укр. акад.; [редкол.: В. И. Астахова и др.] – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 364 с.
4. Бринев С. Академическая мобильность студентов как фактор развития процесса интернационализации образования / С. Бринев. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.prof.msu.ru>
5. Вербицька С.В. Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку та суб'єкти організації / С.В. Вербицька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 45. Педагогічні науки, 2009. - С. 20-26. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/3047/1/4_45.pdf
6. Голованов О.Р. Социально-педагогические условия организации досуговой деятельности старшеклассников в сельском социуме: автореф. дис. ... канд. пед. наук / О.Р. Голованов. - Кострома, 1999. – 18 с.
7. Громбах С.М. Принципы возрастной периодизации в гигиене детей и подростков / С.М. Громбах // Основные закономерности роста и развития детей и критерии периодизации. – Одесса, 1975. – С. 25-27.
8. Дядченко О.В. Формування академічної мобільності майбутніх учителів іноземної мови: постановка проблеми / О.В. Дядченко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2011_34_2/Dyadchenko.pdf
9. Йорданский Н.Н. Основы и практика социального воспитания / Н.Н. Йорданский // Психология и педагогика среды. Тексты. - Костанай, 1997. С. 53–62.
10. Згуровський М.З. Болонський процес - структурна реформа вищої освіти на європейському просторі / М.З. Згуровський [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.idn.polynet.lviv.ua>. - 21 жовт. 2008 р.
11. Кармадонова Т.М. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 3'2011 / Т.М. Кармадонова. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novyn.kpi.ua/2011-3/05-filos-Karmadonova.pdf>
12. Мацик К.В. Крос-культурна комунікація в освітньому сегменті інформаційного суспільства: автореф. дис. ... канд. філософ. наук - 09.00.10 – філософія освіти / К.В. Мацик. - 32 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referatu.net.ua/referats/7569/172045>
13. Міклуха О. Конкурентоспроможність вищих навчальних закладів в умовах мобільності студентів / О. Міклуха. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2012_1/2mikluha.pdf
14. Мясищев В.Н. Психология отношений / В.Н. Мясищев. - М., Воронеж, 1995. – 231 с.

15. Онкович Г.В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа / Г.В. Онкович // Вища освіта України. - 2008. - № 3. С.130–137.
16. Осипов П.І. Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи / П.І. Осипов // Матеріали міжнародної наукової конференції. - С.48 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/zbirniku/7/8.pdf>
17. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rectors.odessa.ua/ua/uploads/strategia.doc
18. Словарь по социальной педагогике: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Авт.-сост. Л.В.Мардахаев. М., 2002. – 254 с.
19. Сокурская Л.Г. Украинский студент в Европе и Америке: современное состояние, перспективы и последствия академической мобильности молодых украинцев / Л.Г. Сокурская // Академическая мобильность - важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Харьков: НУА, 2010. - С.282-291.
20. Шахнович И.С. Механизм сотрудничества администрации вуза со студенческими общественными организациями (на примере Уральского госпедуниверситета) / И.С. Шахнович. - М., 1997. – 28 с.
21. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В.А. Ясвин. - М., 1997. – 132 с.

ACADEMIC MOBILITY OF STUDENTS IS THROUGH A PRISM SOCIAL AND CULTURAL FACTORS

V. Trinduk

Major factor in the development of academic mobility of students today is to support the various programs (ERASMUS, COMMETT, LINGUA, TEMPUS). TEMPUS-TACIS programme, "Erasmus Mundus", the Konrad Adenauer Foundation, the DAAD program, IREX, UGRAD and scholarship Program Fulbright. Scientists will divide them into scientific-oriented programs and programs focused on experience. This is because some students are more focused on obtaining specific academic experience that will help them in their careers, so choose science-oriented programs. Others choose programs that are implemented not only improvement and development of specialty skills, but equally acquired skills integration in the cultural space of another country. In parallel with the professional knowledge, student sets himself as the condition of language proficiency and building understanding with the local community. And it has been developed cross-cultural communicative competence is not just the study of language in the classroom, and polishing of language and communication skills as a means of live communication in the cultural space of the country. Among the Ukrainian student youth prevails the choice of programmes on the experience, when the scientific exchange of most students is perceived not so much as a purely scientific, but rather in the context of the experience of international communication [12, p. 14-15].

Every year scientific conferences, seminars, internships, training on various programs leave millions of people. Mobility enriches national cultures and enhances the educational and professional experience of its participants; is a significant factor in systemic changes through direct distribution experience; improves the quality of training; elevates the University as a whole. Evidence of the recognition of the growing importance of this factor was the adoption in 2001 of the European Parliament and the Council of recommendations to enhance the mobility of all people who are related to education and training [2, p. 4].

According to the Draft National strategy of education development in Ukraine for 2012-2021 [17, p. 14] is developing a national system of professional qualifications, which is essentially European. Therefore, borrowing, and using that experience to improve the system of

higher education of Ukraine through the development of academic mobility is a necessity. However, as indicated in the Project, it is necessary to develop and ensure implementation of measures to attract foreign students to study in Ukraine, including the increased number of training programs for them in higher educational institutions and institutions of postgraduate education [17, p. 15].

In 2011, for the first time during Ukraine's independence, on education and training in the leading higher educational institutions from the state budget allocated UAH 44.1 million. In the 2011/2012 academic year have been sent for training in leading universities of Western Europe 300 people. That is the amount today allow to teach abroad financial capabilities of the state. Thus, at its core, mobility is the exchange of experience between participants of the given process, which is certainly a huge plus for all involved. However, academic mobility of students in Ukraine is at the stage of formation. In the research process, there are many problematic aspects of the given process faced by students: the problems of sociocultural adaptation; insufficient knowledge of foreign language by students of non-linguistic higher educational institutions; "diversion potential"; a potential crisis for the elites of Ukraine; the mismatch of educational work programmes of Ukraine with the countries-participants of the Bologna process.

Academic mobility of students is one of the most important elements of the implementation of the Bologna process, an important means of improving the quality of higher education, a means of formation of uniform European educational and scientific space. Mobility involves the use of procedures for the mutual recognition of study periods and academic disciplines, the results of assessment of learning outcomes, the individualization of educational trajectories, creating decent organizational conditions for student learning at the University, in which he learns.

A. Dyadchenko, investigating the problem of formation of academic mobility of the prospective teachers of a foreign language, concluded that academic mobility of students is provided: choice of specialty (specialization) in one of the directions of specialists training; individual training programmes by selecting disciplines that relate to the disciplines of the free choice of the student; advance to both the highest and lowest powers; to adjourn and resume the educational and professional program, except in cases stipulated by regulatory acts of MES; simultaneous parallel training on different programs (OPP) [8].

There are many definitions of this concept. It is considered as: a) an important part of the process of integration of higher educational institutions into the international educational space; b) the period of student learning in the country whose citizen he is not [4]; in) is an important quality feature of European space that involves the exchange of people between universities and between States [Zgurovsky]. We support the opinion of L. Sokuryanska that defines academic mobility of students as "a type of social displacement agent, which is not accompanied by a change in his social status, is carried out with the purpose of continuing education within their countries, cities, universities, and abroad" [19, p. 284].

Regulations to the number of students participating in academic mobility refers not all students who go abroad, but only those who go to another country for training for the purpose of scientific research. To define mobile students many international organizations (of them are private, UNESCO, Evrostat) in the process of compiling statistical databases, in addition to nationality, using indicators such as: permanent residence: mobile are those who are not permanent residents of the country of training; prior education: to mobile are those that received pre-qualification in another country; citizenship: if students are not citizens of the country in which the training. Ukrainian scientists consider the concept of "mobile student" based on the fact that travel to another country for an internship, volunteer work contributes to the achievement of the goals agreed in the Bologna Declaration and, therefore, can be included in the international academic mobility.

Traditionally mobile students are divided into three groups: organized - students visit the "organized tour", rather than making individual tourism; sponsorov on - students receive a grant

or a scholarship that covers all expenses or part of them; time - students are sent for a certain period to another educational establishment, then returned to his home institution [3, p. 6]. According to A. McLure, student mobility implies: training, internship, internships, participation in scientific conferences, participation in Olympiads, competitions on the basic disciplines in other institutions of higher learning. The researcher offers the following features: "optional", "time", "territorial" [13].

Academic mobility of students can be carried out under the following schemes. Mobility within the country; mobility; mobility in higher education. Choice: forced and voluntary. On a territorial basis: domestically, abroad, inside higher education. Time: full, partial. Mobility students may have when moving to a residence in other city, conflicts in higher education, to reduce the payment) and voluntary (when you select a different higher education institution, mode of study, specialization). During the implementation the mobility of students can be full, if the student chooses another University for the entire period of study before graduation. If mobility provides a selection of a student of another higher education institution during the probationary period, practitioners, grant – it is classified as partial.

S. Verbitskaya highlights the feature of the classification of mobility "way of organizing: an organized (implemented in the framework of economic, political or inter-University and academic partnerships) and individual (at the request of the student). Selected according to the purpose of horizontal mobility (teaching in another UNIVERSITY for the purpose of obtaining a certain academic or scientific degree) and vertical (for the purpose of obtaining or following academic degrees [5].

According to O. Mikluxy, academic mobility is inherently vertical. Horizontal academic mobility can be defined as mobility within higher education institutions. In terms of organized or individual mobility, what organizational activities were not conducted without individual initiatives, student mobility will not, therefore, be divided and organized individual mobility is possible, if you are expected to use the student opportunities provided by higher educational institution in which he studies (which greatly facilitates mobility and contributes to the competitiveness of a higher educational institution), or the student personally finds the corresponding program of another educational institution [13].

For the purpose of development of students ' mobility is to improve the quality of programs and level of research, enhancing the academic and cultural internationalization of European higher education, promoting personal development and employment. The objectives of student mobility: promotion of international mobility and exchange of students, developing strategies to neutralize the negative impact of the outflow of "brains"; ensuring portability of student grants and loans mobility; development of modern mechanisms of account of labour market needs with the aim of promoting adequate employment of graduates; strengthening of the social dimension and removing obstacles to mobility; the use of information and communication technologies (ICT) in teaching, learning and science in creating a common European space for access to scientific literature and research results.

Not all countries are equally involved in academic mobility. In the scientific literature of the selected country-recepti who take the majority of mobile students from around the world, and donor countries that send students for training, internship, etc. in other countries. To donor countries, primarily, China. Chinese students learn practically all over the world, their number reaches one million people, but, importantly, they serve the interests of China. Behind them are the students of South Korea, India, most Arab and African countries. Russia is among the countries recent only the tenth place. Ukraine is not included in the recognized countries recent. Long-term political and economic instability, which prevails for years in Ukraine, low level of life are not able to attract students from other countries, primarily from Europe, USA, Canada, Japan.

Today scientists are actively implementing the main requirements for the implementation of the mentioned process. So, everyone has access to information about academic mobility in Ukraine. In 2011 was adopted the decree on establishment of national information center of

academic mobility, which poludenna at state enterprise "Information and image center" (<http://eurosvita.net/index.php/?category=17&id=1754>), which belongs to the sphere of management of the Ministry of education and science of Ukraine. In Ukraine have been made some efforts to enhance both internal and external academic mobility of students (introduced credit-modular system of educational process organization, the diploma Supplement European model, to some extent, increased the autonomy of universities to create training programs that declared the right of the student to form their own individual educational trajectory by choosing elective courses).

Thus, academic mobility: performs academic, educational, scientific, cultural, methodical activity; provides conditions for mastering a system of knowledge about man, nature and society; forms a socially Mature, creative person; raising a moral, mentally and physically; creates a civil position, patriotism, dignity, willingness to work, responsibility for their fate; ensures high ethical standards, an atmosphere of goodwill and mutual respect in relations between workers, teachers and students; ensures that students gain knowledge in a specific area, preparing them for professional work; provides the possibility of carrying out scientific research or creative artistic activity as the basis for the training of future specialists and scientific-technical and cultural development of the state; preparing young people for independent scientific, teaching or creative activity.

Considering students in the process of academic mobility, it should be noted that a significant role is played by adaptation processes of socialization of students. They are perhaps the most important in studies of the impact of academic mobility on socialization. The adaptation process of socialization in high school is the center of attention of such scientists: N. Levchenko, T. Reznik (studies of adaptation in the learning process),. Lisowski, L. Granovsky (research students as a special age category), Hans Selye (the study of the adaptation syndrome), L. Kuznetsova, N. Osipova (the study of the concept of "socialization"), V. Pavlovskii, V. Bogdanova (the study of mechanisms of personality development as a process of socialization), L. Gurch, N. Gulyaeva (research student mobility as a factor of competitiveness of higher education of Ukraine).

The word adaptation (from the Latin *adaptaio*) – means "adjustment", "cast to order". The term is used in two modifications: "adaptation" (*adaptatio*) and "adaptation" (adjustment). The first concept is broader in scope unlike the second, which means a passive person's perception of the environment or adaptation to a given situation.

The relevance of studies on the processes of adaptation is emphasized by virtually all leading professionals working in this area, regardless of the research field. So, Grombakh S. observes that human adaptation is one of the most pressing problems of our time. So in the growing organism such processes are often because of growth and development a person has to undergo a series of stages of social existence, each of which encompasses a lot of factors, which are new and not small requirements. A growing body it is necessary in the process of individual development to adapt to existence in new environment conditions [7].

It should be noted that among the variety of adaptive responses distinguish specific and nonspecific. The most common reaction of the body to reflect non-specific reactions, which are often expressed in the development of General adaptive syndrome. Specific adaptive reactions are developed much more slowly, their characteristic feature is the interaction and cooperation between those elements of functional systems that provide the final useful effect.

Today also accepted the relevance and importance of the study of adaptation of the organism to the usual extreme environmental conditions. Scientists point out that it is particularly important to study adaptive changes in the process of studying in higher education. The sustainability of the human species to any conditions of existence is determined by not only biological, but also social mechanisms. First of all, it is the continuity of generations - the so-called social heritage: the existence of human society ways and means of experience of the previous objects, and for the assimilation of descendants that accumulates in the process of

public employment. The essence of adaptation is revealed in the number of auxiliary terms. The process of adaptation is adaptation. The condition of the body as a result of successful implementation (processes) – adaptation. The set of processes from initial state to final organism – the adaptive cycle. The difference in the condition of the body from the beginning and after the end of the process (processes) adaptation is an adaptive effect. Under an adaptive situation, you should understand the specific point of interaction between organism and environment that reflects the need of adaptive rearrangements [1].

So, students in overload classes can decrease the productivity of academic work (refusal of specific activities) or when there is a high disposition to education, deteriorating health condition while maintaining for some time high performance in school. It is also worth noting that an important aspect of adaptation is the adoption of man's social role. The effectiveness of students' adaptation depends largely on how adequately they perceive themselves and their social networks.

Since part of University professors and curators of courses is not included the formation of the ways of cognitive activity of students, the situation develops spontaneously and can have several implications. Among them are scientists [11], the following: first, the full adaptation of an organism to any of the factors may never develop the student and a student in most cases will be unsuccessful, and if we continue higher education is not able to study at another institution, especially abroad. Development unicauca motivation that is required in this case, will lead to very ineffective specialist, and secondly, you may receive a partial adaptation, for example as an accidental discovery, or in the process of imitation. In General, this path is positive, because the success of learning will be to grow and desadaptation experiences POM exuviate, but I want to draw attention to the fact that they arise without the awareness and active self-development outside of the individual. In this case, the student will meet with similar problems in the future. Therefore, this way only temporarily helps the problem. It is therefore expedient is the provision of skilled rehabilitative assistance to students. Such assistance should become the main goal of social services in higher educational institutions and be directed not only on freshmen, and graduates of higher education institutions.

Today, the majority of students plan to study abroad, which by itself is related to the level of academic mobility of students. The process of adaptation of students to live and study abroad a large share of social and cultural differences. The period of study in a higher educational institution for a student is a significant life stage, when opportunities for disclosure, improvement of abilities, disclosure of identity, the extension experience a variety of activities, professional and personal development. With the introduction of new educational standards, the University should contribute to the establishment of the student not only as a professional but also as common cultural identity.

The analysis of the research. B. Ananyeva, D. Bromlej, A. Bodaleva, Sh. Byulera, A. Ivanova, Y. Kona, A. Miltsa, M. Remshmidta, G. Tome, E. Eriksona and others identify the following characteristics of personal development of the student: the sensitivity of age for the most complete and continuous value-based self-development; the specificity of the lifestyle and system of values; finding your place in life and definition of life strategy; transition, crisis age, contradictions in everyday life; the need for self-affirmation; the activity of the vital position of JSC actualization of the whole directional self-determination in personal and social roles on the professional background of choice. However, the features of personal development of students stem not only from the specifics age of the students, but social and cultural differences, which are due to social status, was elected life towards professional and personal self-education and is associated with a certain level of intellectual and cultural development of the surrounding world.

The personality of the student in a socially positive direction is a continuous process of qualitative self-transformation, in which under the action of external and internal factors formed the position of the student in the activity and communication, the need for self-development, self-improvement with the implementation of life orientation as finding your place in life, harmonizing

lifestyle. Revealing the socio-cultural factors among the higher educational institutions which influence the development of the student, will keep in mind that a factor is "the driving force of any phenomenon or process that defines its essence, the main direction" [18, p. 321].

We believe that the educational process is very important are the socio-cultural features of formation of students in the higher educational institutions. Educational process – a part of socio-cultural space, "a zone of interaction of educational systems, their elements, educational materials and educational processes" [14, p. 91]. In turn, the learning environment is influenced by the interaction of the innovative and traditional models, systems, education standards, curricula and plans, the quality of the relationship between the subjects of education.

Today there is a tendency that the subjects of the educational system (students, teachers, parents, students, employees of higher educational institutions) understand the need for a greater saturation of the educational process with cultural components. Culture paves the way for the development and establishment of diversity, variability and the quality and originality of all its members, and education provides students with an understanding of these processes. Therefore, education can be viewed as a means of personality development. Educational environment of a higher educational institution is responsible for the formation of such qualities of the individual student, as smart mobility, readiness to absorb new information, learn and relearn, as well as the level of education, the development of rational spheres of cognition and emotional perception of the world, the level of culture and feelings. In the person possessing these qualities, as a rule, educational activity more actively interacts with all other activities, as if "superimposed" on them.

An important factor of personal development in high school is science. Higher education institutions is not only part of the system of education, but also centres of scientific activity, which should not only teach, but also to develop scientific schools, to develop topical scientific issues. Therefore, engaging students in active scientific work in research laboratories, participation in conferences and projects are also important in this process.

In the post-industrial information society the human environment is an important factor of his personal development. Information is one of the main values of the modern world. A feature of the current environment as a factor of education is the structure of the "new reality", consisting of technosphere and the information environment [21, p. 54]. It is associated with the interrelated phenomena of Informatization and globalization of the modern world. Modern man should be able to navigate in a large flow of information. In the formation of students' information culture, which, in turn, is an important internal condition for personal development, certain capabilities are included in the information environment of a higher educational institution.

On the personal formation of the student, his information culture significantly affects the use of Internet technologies, free access of students to all information and educational resources. Under through modern interactive Internet technologies, the opportunity exists to make communication and information sharing personal and professional issues with experts, students, future colleagues from around the world. Thus, it can be subject simultaneously local, regional, and global (human) socio-cultural environments that form the space significant professional and personal development of the student.

Thus, the informativity of the environment of the University provides a huge impact on the personal formation of students. So, Unkovic does not believe that information technology is something that belongs only to the world of technology. They are so deeply penetrated into people's lives that isolate them from the common ideological and cultural context. Their impact on the individual is perhaps the main distinguishing feature of the information society in which information and knowledge is the main product of the production [15-16].

Especially important factor that affects personal development is personal communication, which acts as a means of forming human relationships, not only to others but to himself. Under the mediation of such communication the person builds relationships with the people around him, through the knowledge of the other to know himself, develops its own "I".

Communication in terms of personal development students may generate interaction of different nature: harmony or contradiction, empathy or indifference of one subject against another. Relationships among students, communication style and interaction in teaching, joint research activities, communication of teachers with students – all this creates a special atmosphere in higher education. The quality of communication in a higher educational institution, in our opinion, is largely determined by how teachers communicate with students. It is important that the communication was not as regular exchange of information and led to "spiritual emotional interaction, which contributes to the formation of identity, harmony with oneself, with others, with society, which contributes to the successful socialization of the personality" [20, p. 112] and positive personal development. This, in turn, connected with the organization of pedagogical communication, i.e. as the high school teachers possess pedagogical culture, a humane technology and technique of communication.

In practice of the higher school, student's personality is formed in such a significant sphere as leisure. In the aspect of personal development issues cultural activities wallimage gain value. On the one hand, the proper organization of free time of the student has significance for the full development of his personality. "Leisure is a specific factor of expression, which ensures the transformation of free time into a means of active recreation and Human development. Leisure is knowing and directed the whole activity of man, which allows him to satisfy the personal needs, interests, to exercise free choice of occupation, in which self-assertion, self-actualization, subdocuments It gives a person the opportunity to fully test himself in various kinds of social and cultural creativity" [6, p. 6]. On the other hand, a clear system of organisation of leisure and cultural activities plays an important role in maintaining the stable climate in the team, maintain health, overcome fatigue, increase productivity and social activity of youth.

In free time students have the opportunity to engage in Amateur art, art, a variety of Hobbies. Creative recreation elevates the person to a new level – from consumer to spiritual values to their Creator, creates conditions for self-expression, self-development and self-realization. The life of students greatly influences the maturing process of the student. This area is diverse and complex, it includes considerable potential. In studies have illuminated the influence of life on the formation of the individual student, while N. Jordan has stated that "the external decoration of life, both everyday and festive, rich in detail, puts forward this ordinary environment as permanent vital factor in education..." [9, p. 56].

Some form of student life consist of a plexus of phenomena of the whole social and material environment. Modern science is doubtless the fact that the real human environment is an important factor in its development. Perhaps this factor is not decisive, however, cannot be ignored. At least due to the fact that student life is compounded by the difficulties that arise due to the inability to provide the life scholarship.

Subject-spatial environment of the student at a higher education institution is estimated from the position of the aesthetic environment, architectural features of facilities, equipment, special attributes learning arrangement (rooms, auditoriums, recreation areas and the like). This may also include the appearance of teachers, heads of educational institutions, technical staff and of the students themselves. Spatial-semantic component includes also the symbolic space of the educational institution, which is reflected in the various symbols – the emblem, the anthem, traditions and the like. Subject-spatial environment creates a psychological background, which describes the relationship of everyone in the room and on campus. Decent architecture, beautifully decorated auditorium, refined interior – all this creates a feeling of comfort and harmony, allow students to feel and understand the positive value of the external environment.

The allocation of significant personal development for students of the fields allows to conclude that the main socio-cultural factors of formation of the student is educational, scientific, informational, communicative, recreational, object-space, the domestic sphere. The division into areas is rather arbitrary, since in reality they cannot be considered separately from each other, and in the context of socio-cultural environment of the University, these areas of environment is

given a new content. Mechanisms of influence of sociocultural factors on the maturing process of a student is a combination of internal processes of personality development and the external environment, which are typical for all age groups that is specific to a specific social group and determines the dynamics of personal formation.

Socio-cultural environment is a system phenomenon, which disappears from sight, if you focus on one of its fields. In addition, it should be noted that the influence of the selected fields will be quite significant only if the student will be fully included in each of them, and it happens in the course of its activities and relationships. Thus, socio-cultural environment is an integral factor which influences the personality development of student in higher education, and the activities and relationships are systematic factor (table. 1).

Table 1

Sphere socio-cultural environment of higher educational institution

Socio-cultural environment of higher educational institutions							
Education	Research field	Information sphere	Communicative sphere	The field of leisure	Object-space sphere	Household sphere	Management and coordination sphere

During the entire period of stay of young people in higher education the influence of sociocultural factors is manifested in the following aspects: cultural (as the formation of "human culture"), value (how the formation of value systems and life orientations), social (as the assimilation of social information and the formation of experience and communication in various spheres of social and cultural life, the assimilation of social roles), motivational (how to create a positive setting to achieve personal and career plans, encouraging personal self-development, self-improvement in socialization). Sometimes this influence is spontaneous, fragmented and partial. That is why there are questions about a more systematic, integrated approach to the study of factors influencing the personal development of students in higher education, and transformations of such factors as pedagogical, which carry out coordinated positive influence on the development of the individual student as a subject of activity and communication, and life in general.

References:

1. Adaptatsiya organizma podrostkov k uchebnoj nagruzke / Pod red. D.V. Kolesova. – M.: Pedagogika, 1987. – 150 s.
2. Astaxova V. Akademycheskaya moybilnost' prepodavatelej y' studentov: sostoyaniye y' perspektivy razvitya / V. Astaxova Akademycheskaya moybilnost' – vazhnyj faktor obrazovatel'noj evroyntegratsiyi Ukrainy: [redkol.: V. Y. Astaxova y' dr.] – Xarkov: Yzd-vo NUA, 2010. – 364 s.
3. Astaxova E. Doklady y' soobshheniya akademiycheskaya moybilnost' v ukraynskom kontekste: rysky adaptatsiyi / E. Astaxova. Akademycheskaya moybilnost' – vazhnyj faktor obrazovatel'noj evroyntegratsiyi Ukrainy: materialy Mezhdunar. nauch.-prakt. konf., Xarkov, 16–19 noyab. 2010

- g. / M-vo obrazovany`ya y` nauky` Ukray`ny, Xar`k. oblgosadmy`ny`stracy`ya, Sovet rektorov vuzov Xar`k. regy`ona, Nar. ukr. akad.; [redkol.: V. Y. Astaxova y` dr.] – Xar`kov: Y`zd-vo NUA, 2010. – 364 s.
4. Bry`nev S. Akademiy`cheskaya mobyl`nost` studentov kak faktor razvy`ty`ya processa y`nternacy`onal`y`y` obrazovany`ya / S. Bry`nev. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.prof.msu.ru>
5. Verby`cz`ka S.V. Mizhnarodna students`ka akademichna mobil`nist`: etapy` rozvy`tku ta sub'yekty` organizaciyi / S.V. Verby`cz`ka // Visny`k Zhy`tomy`rs`kogo derzhavnogo universy`tetu. Vy`pusk 45. Pedagogichni nauky`, 2009. - S. 20-26. - [Elektronny`j resurs]. - Rezhy`m dostupu: http://eprints.zu.edu.ua/3047/1/4_45.pdf
6. Golovanov O.R. Socy`al`no-pedagogy`chesky`e uslovy`ya organy`zacy`y` dosugovoj deyatel`nosti` starsheklassny`kov v sel`skom socy`ume: avtoref. dy`s. ... kand. ped. nauk / O.R. Golovanov. - Kostroma, 1999. – 18 s.
7. Grombax S.M. Pry`ncy`py` vozrastnoj pery`ody`zacy`y` v gy`gy`ene detej y` podrostkov / S.M. Grombax // Osnovny`e zakonomernosty` rosta y` razvy`ty`ya detej y` kry`tery`y` pery`ody`zacy`y`. – Odessa, 1975. – S. 25-27.
8. Dyadchenko O.V. Fomuvannya akademichnoyi mobil`nosti majbutnix uchy`teliv inozemnoyi movy`: postanovka problemy` / O.V. Dyadchenko. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2011_34_2/Dyadchenko.pdf
9. Jordansky`j N.N. Osnovy` y` prakty`ka socy`al`nogo vospytany`ya / N.N. Jordansky`j // Psy`xology`ya y` pedagogy`ka sredey`. Teksty`. - Kostanj, 1997. S. 53–62.
10. Zgurovs`ky`j M.Z. Bolons`ky`j proces - strukturna reforma vy`shhoji osvity` na yevropejs`komu prostori / M.Z. Zgurovs`ky`j [Elektronny`j resurs]. - Rezhy`m dostupu: <http://www.idn.polynet.lviv.ua>. - 21 zhovt. 2008 r.
11. Karmadonova T.M. Visny`k NTUU «KPI». Filosofiya. Psy`xologiya. Pedagogika. Vy`pusk 3'2011 / T.M. Karmadonova. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://novyn.kpi.ua/2011-3/05-filos-Karmadonova.pdf>
12. Macy`k K.V. Kros-kul`turna komunikaciya v osvitr`omu segmenti informacijnogo suspil`stva: avtoref. dy`s. ... kand. filosof. nauk - 09.00.10 – filosofiya osvity` / K.V. Macy`k. - 32 s. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://referatu.net.ua/referats/7569/172045>
13. Mikluxa O. Konkurentospromozhnist` vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv v umovax mobil`nosti studentiv / O. Mikluxa. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2012_1/2mikluha.pdf
14. Myasy`shhev V.N. Psy`xology`ya otnosheny`j / V.N. Myasy`shhev. - M., Voronezh, 1995. – 231 s.
15. Onkovy`ch G.V. Mediaosvita yak intelektual`no-komunikaty`vna merezha / G.V. Onkovy`ch // Vy`shha osvita Ukrainy`. - 2008. - # 3. S.130–137.
16. Osy`pov P.I. Mizhkul`turna komunikaciya: problemy` i perspekty`vy` / P.I. Osy`pov // Materialy` mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. - S.48 / [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/zbirniku/7/8.pdf>
17. Proekt Nacional`noyi strategiyi rozvy`tku osvity` v Ukraini. - [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`my` dostupu: rectors.odessa.ua/ua/uploads/strategia.doc
18. Slovar` po socy`al`noj pedagogy`ke: ucheb. posoby`e dlya stud. vy`ssh. ucheb. zavedeny`j / Avt.-sost. L.V.Mardaxaev. M., 2002. – 254 s.
19. Sokuryanskaya L.G. Ukray`nsky`j student v Yevrope y` Amery`ke: sovremennoe sostoyany`e, perspekty`vy` y` posledstvy`ya akademiy`cheskoj mobyl`nosti` molody`x ukray`ncev / L.G. Sokuryanskaya // Akademiy`cheskaya mobyl`nost` - vazhny`j faktor obrazovatel`noj yevroy`ntegracy`y` Ukray`ny`y: matery`aly` Mezhdunar. nauch.-prakt. konf., Xar`kov: NUA, 2010. - S.282-291.
20. Shaxnovy`ch Y`S. Mexany`zm sotrudny`chestva admy`ny`stracy`y` vuza so studenchesky`my` obshhestvenny`my` organy`zacy`yamy` (na pry`mere Ural`skogo gospeduny`versy`teta) / Y`S. Shaxnovy`ch. - M., 1997. – 28 s.
21. Yasvy`n V.A. Obrazovatel`naya sreda: ot modely`rovany`ya k proekty`rovany`yu / V.A. Yasvy`n. - M., 1997. – 132 s.